

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Επισκόπηση της περιβαλλοντικής πολιτικής 2008

COM(2009) 304 τελικό

(2010/C 347/13)

Εισηγητής: ο κ. **Daniel RETUREAU**

Στις 24 Ιουνίου 2009, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Επισκόπηση της περιβαλλοντικής πολιτικής 2008

COM(2009) 304 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 28 Ιανουαρίου 2010.

Κατά την 460ή σύνοδο ολομέλειάς της, της 17ης και 18ης Φεβρουαρίου 2010 (συνεδρίαση της 17^{ης} Φεβρουαρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με ψήφους 118 υπέρ, 4 κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Γενικά η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κοινοτικά θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη έχουν λάβει πολύ σοβαρά υπόψη τους τα προβλήματα της αλλαγής του κλίματος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Πρέπει όμως να γίνουν ακόμη πολλά προκειμένου να υιοθετηθούν κοινές θέσεις και να αναληφθούν πιστοποιημένες και προοδευτικές δεσμεύσεις σε διεθνές επίπεδο με την επανεξέταση των πολιτικών ενισχύσεων προς τις χώρες ΑΚΕ και γενικότερα προς τις αναπτυσσόμενες χώρες (ΑΧ). Το αυτό θα πρέπει να πράξουν οι κυριότεροι εμπορικοί εταίροι, πρωτίστως δε οι ΗΠΑ.

1.2 Το συνολικό οικολογικό αποτύπωμα των προϊόντων πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο των ελάχιστων κανόνων. Η ευρωπαϊκή πολιτική θα πρέπει να συνεχίσει να συνδυάζει τη νομοθεσία με τα μέσα και τις εκούσιες πρωτοβουλίες προκειμένου να αλλάξει τις συμπεριφορές και να συμβάλει στη συνειδητοποίηση των νέων προβλημάτων που πρέπει να αντιμετωπίσει το ανθρώπινο είδος· οι πτυχές της «ενημέρωσης» και της «εκπαίδευσης» πρέπει να αναπτυχθούν στο πλαίσιο της κοινωνίας των πολιτών.

1.3 Η ολοκληρωμένη πολιτική «Κλίμα-ενέργεια» αποδεικνύεται αποτελεσματική· πρέπει να συνεχιστεί και να επεκταθεί και σε άλλα είδη εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, σε άλλους τομείς (κυρίως σε όλα τα είδη των μεταφορών) και να προωθηθεί η διεθνής συνεργασία.

1.4 Η νομοθεσία, όπως ο κανονισμός REACH ή η περιβαλλοντική ευθύνη, θα εξακολουθήσει να διαδραματίζει μείζονα ρόλο εάν συμπληρωθεί με πρωτοβουλίες των βιομηχανιών, των πολιτών και των καταναλωτών.

1.5 Ορισμένες από τις οδηγίες που έχουν υιοθετηθεί τα τελευταία χρόνια απαιτούν προσεκτική παρακολούθηση προκειμένου να εξασφαλιστεί η ορθή μεταφορά και η αποτελεσματικότητά τους, ιδίως όσον αφορά τις δεσμεύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που ελήφθησαν στο Κυότο και τις νέες δεσμεύσεις που προέκυψαν, όπως αναμένεται, στη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης. Η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει σχετική γνωμοδότηση ⁽¹⁾.

1.6 Η έκθεση είναι πλήρης και ιδιαίτερα χρήσιμη, αλλά δεν είναι σαφές εάν οι πολίτες γνωρίζουν την ύπαρξή της.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1 Το έτος 2008 είναι για τους ευρωπαίους πολίτες το έτος μιας άνευ προηγουμένου συνειδητοποίησης της παγκόσμιας κρίσης της κλιματικής αλλαγής την οποία θεωρούν πλέον βασική πολιτική προτεραιότητα.

2.2 Τούτο καθιστά επιτακτική την ανάγκη προσανατολισμού της ανάπτυξης σε μια οικονομία με χαμηλά επίπεδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και στην εξοικονόμηση πόρων. Προβλέπονται περαιτέρω προσπάθειες για την αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών.

2.3 Η οικονομία επλήγη από μια άνευ προηγουμένου κρίση· τη χρηματοπιστωτική κρίση η οποία παρέλυσε τις επενδύσεις στην πραγματική οικονομία, συνέβαλε στη σημαντική αύξηση της ανεργίας και προκάλεσε την υπερβολική διόγκωση των δημόσιων ελλειμμάτων, λόγω των δημόσιων δανείων και των μεριδίων συμμετοχής σε τράπεζες και πιστωτικά ιδρύματα.

2.4 Η έκθεση της Επιτροπής συνίσταται σε μια ανακοίνωση προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο· η γνώμη της ΕΟΚΕ δεν ζητείται επίσημα για τις περιοδικές ενδιάμεσες εκδόσεις, αλλά η ίδια ζητά γενικά να λαμβάνει αυτές τις εκδόσεις οι οποίες επιτρέπουν την παρακολούθηση της πραγματικής εφαρμογής της νομοθεσίας και των κοινοτικών προσανατολισμών.

2.5 Η ετήσια έκθεση 2008 για την περιβαλλοντική πολιτική χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι προβαίνει σε απολογισμό των κοινοτικών πρωτοβουλιών και της αποτελεσματικότητάς τους, ιδίως όσον αφορά τις δεσμεύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου που ελήφθησαν στο Κυότο και τις νέες δεσμεύσεις που προέκυψαν, όπως αναμένεται, στη Διάσκεψη της Κοπεγχάγης. Η ΕΟΚΕ έχει υιοθετήσει σχετική γνωμοδότηση ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ EE C 128 της 18.5.2010, σελ. 116

2.6 Σύμφωνα με την Επιτροπή, και με βάση τις προβλέψεις, η ΕΕ είναι σε καλό δρόμο όσον αφορά την επίτευξη των στόχων της για τη μείωση των εκπομπών βάσει του πρωτοκόλλου του Κυότο σχετικά με την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της, τουλάχιστον τα περισσότερα, προσπαθούν να ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις τους όσον αφορά τη μείωση. Ορισμένα κράτη μάλιστα προσπαθούν μονομερώς να υπερβούν τον στόχο εξετάζοντας το ενδεχόμενο λήψης πρόσθετων μέτρων.

2.7 Στην έκθεση εξετάζονται διάφοροι τομείς στους οποίους εφαρμόζεται η κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική, αλλά το έγγραφο της Επιτροπής δεν είναι παρά η περίληψη της πλήρους εκδόσεως 200 σελίδων, η οποία και επισυνάπτεται στο έγγραφο της Επιτροπής.

2.8 Τον Ιούνιο του 2008, με βάση τα πλήρη στοιχεία για το 2006, οι εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ-15 ήταν κατά 2,7 % χαμηλότερες από τα επίπεδα του έτους αναφοράς (1990) για οικονομική ανάπτυξη που κατά την ίδια περίοδο ήταν περίπου 40 %. Οι υφιστάμενες πολιτικές και τα μέτρα πρέπει να συμβάλουν σε συνολική μείωση κατά 3,6 % το 2010 σε σύγκριση με το έτος αναφοράς, δηλαδή στο μεσοδιάστημα της περιόδου 2008-2012, για την οποία η δέσμευση για μείωση είναι της τάξης του 8 %. Μια περαιτέρω μείωση κατά 3 %, που θα επιφέρει συνολική μείωση κατά 6,6 %, αναμένεται από την αγορά δικαιωμάτων από προγράμματα μείωσης των εκπομπών τρίτων χωρών στο πλαίσιο των μηχανισμών του Κυότο, ενώ 1,4 % επιπλέον αναμένεται από τις δεξαμενές άνθρακα.

2.9 Όλα αυτά θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου του Κυότο και μάλιστα να τον ξεπεράσουν, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν ακόμη ενσωματώσει στις προβλέψεις τους τα ανώτατα όρια που έχουν καθοριστεί για την επιδότηση των δικαιωμάτων εκπομπών κατά την περίοδο εμπορίας 2008-2012 των κοινοτικών δικαιωμάτων εκπομπών, των οποίων αναμένεται περαιτέρω μείωση κατά 3,3 % από τα επίπεδα του έτους αναφοράς.

3. Παρατηρήσεις

3.1 Οι εκτιμήσεις της Επιτροπής στην έκθεση για το έτος 2008 βασίζονται σε πλήρη, αλλά σχετικά παλαιά, στοιχεία και σε μη πλήρη στοιχεία από το 2006. Ωστόσο ήταν τα μόνα διαθέσιμα στοιχεία το 2008 και η Επιτροπή έλαβε υπόψη όλα τα αποτελέσματα που συνέλεξε έως τη δημοσίευσή. Παρά την απογοητευτική εξέλιξη της Διάσκεψης της Κοπεγχάγης για το Κλίμα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ΕΕ πρέπει να εκπληρώσει ούτως ή άλλως τους στόχους που είχε θέσει για τον περιορισμό των εκπομπών ρύπων έως το 2012 και να επιδιώξει τις περαιτέρω μειώσεις που είχε προγραμματίσει με προοπτική το 2020.

3.2 Ορισμένες από τις οδηγίες που υιοθετήθηκαν τα τελευταία χρόνια απαιτούν προσεκτική παρακολούθηση, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ορθή μεταφορά τους και η αποτελεσματικότητά του εθνικού δικαίου που πραγματικά εφαρμόζεται, ειδικότερα σε θέματα ελέγχου της εφαρμογής του. Ορισμένα κράτη μέλη δεν κατάφεραν να υλοποιήσουν τους στόχους που τους είχαν ανατεθεί. Η έκθεση προβάλλει με σαφήνεια τα προβλήματα και τα εμπόδια που υφίστανται ακόμη, καθώς και την πρόοδο που έχει σημειωθεί. Είναι πλήρης, λεπτομερής και περιλαμβάνει νέους δείκτες που καθορίζουν το συνολικό οικολογικό αποτύπωμα των προϊόντων και των

δραστηριοτήτων· ενδείκνυται συνεπώς να διαδοθεί ευρέως και οι μελλοντικές εκδόσεις να γνωστοποιούνται και να ενθαρρύνουν την αλλαγή συμπεριφορών στην παραγωγή, στη διανομή και στην κατανάλωση.

3.3 Η ΕΟΚΕ δεν έχει πεισθεί πλήρως από το επιχείρημα ότι η κρίση συνιστά αφ'εαυτής μια ευκαιρία για τον αναπροσανατολισμό της παραγωγής και της κατανάλωσης σε πιο βιώσιμες λύσεις. Ολοένα και περισσότερες οικογένειες βλέπουν την αγοραστική τους δύναμη να πλήττεται σοβαρά από την ανεργία και το κλείσιμο των επιχειρήσεων, ορισμένες εκ των οποίων προέβησαν σε μετεγκατάσταση της παραγωγής τους σε τρίτες χώρες. Η απασχόληση, η στέγη, ιδίως για τους νέους, παραμένουν βραχυπρόθεσμα προτεραιότητες, στις οποίες πρέπει να δοθούν θετικές απαντήσεις.

3.4 Οι επισφαλείς θέσεις εργασίας, οι θέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου ή μειωμένου χρόνου, τείνουν να αυξάνονται, πράγμα που δημιουργεί αβεβαιότητα και κάθε άλλο παρά ευνοεί την αλλαγή του τρόπου κατανάλωσης των νοικοκυριών, αλλά ούτε και τις επιχειρήσεις. Οι τελευταίες προσπαθούν ενίοτε να εξαγάγουν τις πλέον ρυπογόνες παραγωγές τους εκτός ΕΕ αντί να επενδύσουν σε άλλα παραγωγικά μοντέλα, πράγμα ιδιαίτερα δύσκολο εφόσον οι πιστώσεις είναι σπάνιες ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ.

3.5 Στην έκθεση το θέμα των συνεπειών της κρίσης αναφέρεται ακροθιγώς και μόνο, οι δε συνέπειες δεν έχουν ακόμη αντιμετωπισθεί κατά τρόπο που να ευνοεί το περιβάλλον. Το πλήγμα είναι επίσης σημαντικό για τις χώρες εκτός της ΕΕ των 27, ιδίως δε για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Η εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών έναντι των χωρών αυτών είναι μάλλον δύσκολη στο άμεσο μέλλον, ενώ η Επίσημη Αναπτυξιακή Βοήθεια και οι διάφορες ενισχύσεις μειώνονται με γρήγορους ρυθμούς. Απαιτείται μια συνεπής και ταχεία αλλαγή συμπεριφοράς ώστε να βοηθηθούν οι χώρες αυτές οι οποίες δεν έχουν ούτε τα μέσα ούτε την τεχνολογία να καταπολεμήσουν την αλλαγή του κλίματος.

3.6 Η επιστροφή στην προσέγγιση «business as usual» με την ίδια οικονομική οργάνωση δεν θα επιφέρει καμία πρόοδο προς την κατεύθυνση ενός ασφαλέστερου και καλύτερης ποιότητας περιβάλλοντος, τα δε μηνύματα που αποστέλλονται από τις χρηματοπιστωτικές αγορές και τη βιομηχανία κάθε άλλο παρά ενθαρρυντικά είναι· απαιτείται μια ισχυρή πολιτική βούληση, μια εντονότερη κινητοποίηση των Ευρωπαίων πολιτών καθώς και μια αντικειμενική ενημέρωση και όχι ανώφελα «καταστροφική» από τα μέσα ενημέρωσης.

3.7 Για τις χώρες που εκβιομηχανίζονται (Κίνα, Βραζιλία, Ινδία), τα παλιά πρότυπα κατανάλωσης των βιομηχανικών χωρών με οικονομία της αγοράς αποτελούν πάντα τον επιδιωκόμενο στόχο, και τόσο οι κυβερνήσεις όσο και οι πολίτες αυτών των χωρών δεν κατανοούν τα όρια που τους επιβάλλονται όσον αφορά τη ρύπανση και την αλλαγή του τρόπου ζωής και κατανάλωσης. Θεωρούν τις υποχρεώσεις για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος ως ένα είδος ιστορικής αδικίας εις βάρος τους, τη στιγμή που έχουν ως στόχο να απαλλάξουν τους λαούς τους από τη φτώχεια, να προωθήσουν την εκπαίδευση και την υγεία μέσω της υπεργολαβίας για διακρατικές επιχειρήσεις σε βιομηχανική κλίμακα.

3.7.1 Ζητούν ενισχύσεις και μεταφορά τεχνολογίας που πρέπει να λάβουμε σοβαρά υπόψη εάν θέλουμε να τηρήσουμε τα όσα ορίζουν οι συμφωνίες για το κλίμα.

3.8 Το θέμα των μεταφορών από τη μια άκρη του πλανήτη στην άλλη, οι αλυσίδες παραγωγής που αναπτύχθηκαν και επεκτάθηκαν σε πολύ μακρινούς μεταξύ τους χώρους κατανάλωσης, πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εξέτασης και λήψης κατάλληλων μέτρων. Η εκ νέου εσωτερίκευση του πραγματικού κόστους για το περιβάλλον και το κλίμα μετακυλίζεται σήμερα στους καταναλωτές, και ως κόστος και ως ρύπανση. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει συνεπώς τις προσπάθειες για την αναθεώρηση της σύμβασης MARPOL και τον περιορισμό της ρύπανσης από τα πλοία· πρέπει όμως να δεσπιστούν παγκόσμιοι κανόνες στις χρηματοπιστωτικές αγορές και καλύτερη διαχείριση των μεταφορών, αλλά και να προωθηθούν βιώσιμες παραγωγές.

3.9 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι οι κυβερνήσεις θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τα σχέδια οικονομικής τους ανάκαμψης για την επίτευξη καλύτερης ενεργειακής απόδοσης, με στόχο την ανάπτυξη των περιβαλλοντικών υποδομών και την προώθηση της οικολογικής καινοτομίας.

3.10 Μια ισχυρή περιβαλλοντική πολιτική μπορεί να σηματοδοτήσει την έναρξη μιας περισσότερο πράσινης ανάκαμψης, με μειωμένο αποτύπωμα άνθρακα, και τον εκ νέου προσανατολισμό της κατανάλωσης των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών.

3.11 Η ταχεία απώλεια της βιοποικιλότητας στον κόσμο (εξαφάνιση πολλών ζωικών και φυτικών ειδών, ορισμένα από τα οποία, όπως τα πιτνά και οι μέλισσες, πλήττονται περισσότερο ενώ είναι σημαντικά για την αγροτική παραγωγικότητα) πρέπει να ενθαρρύνει την εφαρμογή πολιτικών ανάσχεσης της εξαφάνισης των ειδών· τούτο δε αφορά κυρίως:

— τη διαχείριση των δασών και την παύση της αποψιλωτικής υλοτομίας στα πρωτογενή και ομβρόφιλα δάση,

— τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται στη γεωργία (έχει αποδειχτεί ότι τα σύγχρονα φυτοφάρμακα επηρεάζουν την υγεία των μελισσών και την τροφή των πτηνών).

3.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί θετική τη δημιουργία των νέων δεικτών, που λαμβάνουν υπόψη τη βιοποικιλότητα και το κλίμα, τους οποίους έχει αρχίσει να χρησιμοποιεί η EUROSTAT για τους τομείς προτεραιότητας του 6ου Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον.

3.13 Το CO₂ δεν είναι το μόνο αέριο που ευθύνεται για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και θα πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί όσον αφορά τα NO_x (οξείδια του αζώτου) και κάθε τι που μπορεί να επηρεάσει τη στιβάδα του όζοντος και να προκαλέσει τη θέρμανση της ατμόσφαιρας.

3.14 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία της ευαισθητοποίησης και της ενεργού συμμετοχής των πολιτών, οι οποίοι θα πρέπει να προσανατολίζονται προς τη χρήση των βέλτιστων πρακτικών σε ό,τι αφορά τα προϊόντα που έχουν καταναλωθεί, τον περιορισμό και τη διαλογή των οικιακών απορριμμάτων· η ευαισθητοποίηση των επιχειρήσεων και η ενσωμάτωση της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής στις δεσμεύσεις τους για την κοινωνική ευθύνη είναι επίσης απαραίτητη.

3.15 Τα περισσότερα προγράμματα και οι νομοθεσίες που αναφέρονται στην έκθεση έχουν ήδη αποτελέσει αντικείμενο γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ ⁽²⁾ και η ΕΟΚΕ έχει συγκροτήσει ένα Μόνιμο Παρατηρητήριο για την Βιώσιμη Ανάπτυξη, προκειμένου να συμβάλει αποτελεσματικότερα στις στρατηγικές καταπολέμησης της αλλαγής του κλίματος, για την παρακολούθηση των κοινοτικών πολιτικών και νομοθεσιών και για τον έλεγχο της αποτελεσματικότητάς τους.

Βρυξέλλες, 17 Φεβρουαρίου 2010

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Mario SEPI

(²) Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 128 της 18.5.2010, σ 122 ΕΕ C 318 της 23.12.2009, σ. 97 ΕΕ C 317 της 23.12.2009, σ. 75· ΕΕ C 318 της 23.12.2009, σ. 92· ΕΕ C 306 της 16.12.2009, σ. 42· ΕΕ C 277 της 17.11.2009, σ. 67· ΕΕ C 277 της 17.11.2009, σ. 62· ΕΕ C 318 της 23.12.2009, σ. 88· ΕΕ C 218 της 11.9.2009, σ. 55· ΕΕ C 218 της 11.9.2009, σ. 50· ΕΕ C 218 της 11.9.2009, σ. 46· ΕΕ C 175 της 28.7.2009, σ. 34· ΕΕ C 218 της 11.9.2009, σ. 59· ΕΕ C 306 της 16.12.2009, σ. 39· ΕΕ C 204 της 9.8.2008, σ. 66.